

10.1. ความนำ

ในบทที่ 9 ได้เห็นแล้วว่า กระบวนการระดมทรัพยากรของกลุ่มชาวบ้านกรุดและบ่อนอก เป็นไปได้ อย่างราบรื่น โดยนำทรัพยากรด้านต่างๆ เข้ามาจากองค์กร กลุ่ม เครือข่าย และบุคคล ที่ผูกพันกับกลุ่มชาวบ้านกรุดและบ่อนอก ซึ่งองค์กรเหล่านี้ ในทางทฤษฎีว่าด้วยขบวนการทางสังคม เรียกว่า “องค์กรในระบบ พันธมิตร (alliance system)”

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการระดมทรัพยากรของกลุ่มชาวบ้านนั้น ไม่ใช่เป็น เพียงแค่“องค์กรในระบบพันธมิตร (alliance system)” เท่านั้น ยังมีอีกอย่างหนึ่งก็คือ “องค์กรในระบบความ ชัดแย้ง (conflict system)” ซึ่งประกอบด้วยบริษัทเจ้าของโครงการ และ “พันธมิตรของเจ้าของโครงการ” ซึ่ง องค์กรเหล่านี้ เป็นอีกครั้งหนึ่งของสนามต่อสู้สัมพันธ์ขององค์กร ในขบวนการคัดค้าน โครงการ โรงไฟฟ้าหิน กรุดและบ่อนอก การเคลื่อนไหวขององค์กรเหล่านี้ เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง เพื่อทำความเข้าใจกับ ขบวนการต่อสู้ของชาวบ้านกรุดและบ่อนอก

ในบทนี้ จึงพิจารณาว่า “องค์กรในระบบความขัดแย้ง (conflict system)” นั้น มีการโต้กลับอย่างไร ได้สำเร็จผลหรือไม่ และส่งผลกระทบต่อกระบวนการระดมทรัพยากรของกลุ่มชาวบ้านกรุดและบ่อนอก ะไร

10.2. ขบวนการโต้กลับ: วิธีการ และ ผลลัพธ์

ช่วงที่ทั้งบริษัทกอล์ฟฯ และบริษัทยูเนี่ยนฯ เริ่มดำเนินการ “ประชาสัมพันธ์” ในพื้นที่อย่างจริงจังก็ คือช่วงภายหลังจากการชุมนุมครั้งใหญ่ที่นำไปสู่การปิดถนนเมื่อเดือนธันวาคม 2541 ในเว็บไซต์ของบริษัท กอล์ฟ อีเล็คทริก จำกัด (มหาชน)¹ (<http://www.gulf.co.th/index.html>) ระบุว่า

“...ในฐานะหุ้นส่วนชาวไทย ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ มาในระดับหนึ่งในสมัยเริ่มที่จะพัฒนา โครงการ โดยเน้นประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ แต่หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงโครง การระหว่างวันที่ 8 - 10 ธันวาคม 2541 บริษัทฯ จึงต้องปรับรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ ประชาชนทั้งในท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปได้รับทราบข้อมูล ข่าวสารที่แท้จริง จะได้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้...(บริษัท : ยูวีจี) มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นสมาชิกหนึ่งในชุมชนบ่อนอก และเป็นพล เมืองที่ดีให้กับสังคมส่วนรวม...”

ส่วนผู้จัดการโรงไฟฟ้าหินกรุด เคยกล่าวว่า “...ปัญหาโครงการโรงไฟฟ้ากับกลุ่มผู้คัดค้าน เป็น เพียงปัญหาของวิธีคิด วิธีการมองปัญหาของการจัดการเรื่องเทคโนโลยีภายใน ประเทศ ซึ่งตนเห็นว่ายังสามารถทำความเข้าใจได้ ในฐานะที่เข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ ตนต้องพยายามทำให้ดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญห าลให้ลุล่วง ผมไม่อยากพูดคำว่ามันใจจะแก้ปัญหานั้นได้ เอาเป็นผมเชื่อว่า การเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะนำไปสู่การแสวงหาจุดเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน ได้...” (ผู้จัดการรายวัน วันที่ 9 กันยายน 2542)

อย่างไรก็ตาม ลักษณะความเป็นจริงของกิจกรรมที่บริษัทกอล์ฟ และบริษัทยูนิเยนฯ ดำเนินงาน เพื่อที่จะเป็นสมาชิกหนึ่งในชุมชน หรือ เพื่อที่จะ แสวงหากฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน ในช่วงที่ผ่านมา นั้น ไม่สามารถเรียกได้ว่า เป็น การ “ประชาสัมพันธ” ที่มีความหมายที่ถูกต้องตามพจนานุกรม ความเป็นจริงของการ “ประชาสัมพันธ” นั้น ก็คือ “การโต้กลับ” ที่รุนแรงจนทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชนอย่างให้กลับไป เป็นเหมือนเดิมไม่ได้

ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นจากรายงานภายในบริษัทยูนิเยนฯ (ฉบับสำเนา) ที่ผู้จัดการ โครงการ โรงไฟฟ้า หินกรูด เสนอต่อประธานบริษัทยูนิเยนฯ และกรรมการบริหารบริษัท² เพื่อให้รับทราบถึงความคืบหน้าของ “การตอบโต้” ซึ่งระบุว่า

“...ผมเห็นว่า กลุ่มชาวบ้านที่คัดค้านบริษัทนั้น เป็นกลุ่มที่คัดค้านการศึกษา มีความอิจฉาและริษยา กัน นอกจากนี้ ยังมีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกัน ซึ่งวิธีแก้ก็ทำได้ไม่ยาก โดยอาศัยจุดอ่อนเหล่านี้ นั่นเอง ...สามารถหยุดยั้งให้พวกนี้แบ่งแยกกันได้โดยไม่ยากเย็นอะไร...ขณะนี้ ผมได้สร้างสถานการณ์ให้กลุ่มชาวบ้านได้แบ่งออกเป็นหลายฝ่าย...ในอนาคตใกล้นี้...บริษัทไม่มีความจำเป็นต้องจ้าง แกนนำกลุ่ม(พิทักษ์สิทธิมนุษยชนบ้านกรูด³: ผู้วิจัย)นี้อีกต่อไป...กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง โรงไฟฟ้า ได้ถูกนำตัวมาอบรมเปลี่ยนความคิดใหม่ตามระบบคอมมิวนิสต์...ส่วนข้าราชการในระดับต่างๆ ผมได้ไปเสนอผลประโยชน์ที่พอใจของทุกฝ่าย...เพื่อให้ผล (การประชาพิจารณ์: ผู้วิจัย) บวกกับบริษัท...” (ธงชัย สุวรรณวิหค ม.ด. (กลางปี 2542))

ผู้จัดการ โรงไฟฟ้าหินกรูดยังกล่าวต่อในรายงานฉบับนั้นว่า

“...นอกจากงานที่กำลังดำเนินงานอยู่...ผมยังมีแผนงาน ขึ้นเค็ดขาดกับฝ่ายคัดค้าน โดยจะขออนุมัติ ให้มีโครงการสหายโรงไฟฟ้าขึ้น โดยโครงการนี้จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนประมาณ 10 ล้านบาทเพื่อ จ่ายให้กับผู้ที่สนับสนุน โรงไฟฟ้าในการจัดการเพื่อมาประชาพิจารณ์โดยให้รัฐบาลเห็นว่า ...มีชาวบ้านสนับสนุนเป็นจำนวนมาก...” (ธงชัย สุวรรณวิหค ม.ด. (กลางปี 2542))

และในส่วนสุดท้ายของรายงาน ผู้จัดการ โรงไฟฟ้าหินกรูดกล่าวว่า

“...ผมรู้จักวิธีการต่างๆที่จะนำคนให้แตกแยกและรวมกันไม่ได้ ขอให้ท่านไม่ต้องเป็นห่วง...” (ธงชัย สุวรรณวิหค ม.ด. (กลางปี 2542))

นี่คือ วิธีการและความคิดที่ทางบริษัทยูนิเยนฯ ใช้ในการ “ประชาสัมพันธ” ในพื้นที่ ตั้งแต่จ้างอดีต นักเคลื่อนไหวเดือนตุลาฯ ให้เข้าไปทำงานในฐานะผู้จัดการ โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ในต้นปี 2542 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน ด้านบริษัทกอล์ฟ วิธีการและความคิดพื้นฐานไม่ต่างกับด้านบริษัทยูนิเยนฯ คือ จ้างอดีตสหาย ให้เข้ามาทำงานในฐานะผู้จัดการสำนักงาน โครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกเช่นกัน และใช้แผนงานแบบคอมมิวนิสต์ที่ทางบริษัทเรียกว่า “แผนการพัฒนาชุมชนยั่งยืน” ซึ่งก็ไม่ต่างกับ โครงการสหาย โรงไฟฟ้าของบริษัทยูนิเยนฯ

ในทางทฤษฎี ความสำคัญของการพิจารณาขบวนการโต้กลับ (counter movements) คือ เป็นปัจจัยที่ทำให้องค์กรการเคลื่อนไหวมีความสามารถลดน้อยลงในการระดมทรัพยากร หรือการจัดขวางไม่ให้องค์กรการเคลื่อนไหวเข้าถึงแหล่งทรัพยากร แต่บางครั้ง มันก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก

ขบวนการตอบโต้ นั้นจะปรากฏขึ้นมาเป็น “social movement industry” รูปแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยองค์กร กลุ่ม เครือข่ายที่เป็นส่วนประกอบในระบบความขัดแย้งในขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคม

ในกรณีของขบวนการคัดค้าน โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและบ่อนอก ส่วนหลักๆ ของ “counter movement industry” ก็คือ บริษัทเจ้าของโครงการ กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มจัดตั้งโดยบริษัทฯ เป็นต้น ทั้งบริษัทกอล์ฟฯ และบริษัทยูเนี่ยนฯ มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดวางแผนในขบวนการโต้กลับ นั่นคือ สำนักงานโครงการโรงไฟฟ้าในพื้นที่ซึ่งมีอดีตนักเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวคลุคลุ เป็นหัวหน้างาน

ดังที่ได้เห็นจากรายงานของผู้จัดการ โรงไฟฟ้าหินกรูดข้างต้น วัตถุประสงค์ของขบวนการโต้กลับของทั้งบริษัทกอล์ฟฯ และบริษัทยูเนี่ยนฯ เป็นการแก้ปัญหาการคัดค้านของชาวบ้าน โดยจัดขวางการระดมทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะ การระดมมวลชน และการระดมทรัพยากรด้านความชอบธรรม

กล่าวโดยทั่วไป วิธีการในขบวนการตอบโต้เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มี 4 ประเภท ได้แก่ วิธีการด้วยอำนาจเงิน วิธีการด้วยความรุนแรง วิธีการด้วยการสร้างภาพเกี่ยวกับผู้คัดค้าน และวิธีการใช้อิทธิพลทางการเมือง

วิธีการด้วยอำนาจเงิน คือ การหยิบยื่นผลประโยชน์ต่อแกนนำฝ่ายคัดค้าน เพื่อเลิกการคัดค้าน การเสนอโครงการพัฒนาท้องถิ่น การเชิญไปเที่ยว ฯลฯ วิธีการด้วยความรุนแรงนั้น ก็คือ การใช้อาวุธเพื่อคุกคามฝ่ายคัดค้าน วิธีการด้วยการสร้างภาพที่เกี่ยวกับผู้คัดค้าน คือ การทำลายความชอบธรรมของฝ่ายคัดค้าน โดยการป้ายสี การแจกใบปลิวโจมตีแกนนำฝ่ายคัดค้าน ฯลฯ วิธีการใช้อิทธิพลทางการเมือง คือ อาศัยผู้มีอิทธิพลทางการเมืองในการกดดันฝ่ายคัดค้านให้ยุติการเคลื่อนไหว

10.2.1. การใช้อำนาจเงิน

การใช้วิธีนี้ทำให้เกิดความแตกแยกภายในกลุ่มผู้คัดค้านตั้งแต่ช่วงแรกๆ ของขบวนการ คัดค้านด้านบ้านกรูด แกนนำชุดแรกของขบวนการคัดค้าน⁴ ยกเว้นแต่คนเดียว(อดีตประธานกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด) ถอนตัวออกจากการคัดค้าน เพียงไม่กี่เดือนหลังจากมีการเกิดขึ้นของขบวนการคัดค้าน และไปยืนอยู่ในตำแหน่งหัวหอกในการสนับสนุน โครงการ กลุ่มการริเริ่มในช่วงแรกจึงมีเหลือเพียงคนเดียว(นายจิราวุฒิ แจ้วสกุล วันที่ 7 พฤศจิกายน 2544) และด้านบ่อนอก แกนนำชุดแรกของขบวนการคัดค้านก็สลายไปเนื่องจากบริษัทกอล์ฟฯ เชิญกลุ่มครูในตำบลบ่อนอก⁵ ให้ไปดูงานเรื่องโรงไฟฟ้าถ่านหินที่สหรัฐอเมริกา (นายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล วันที่ 21 ธันวาคม 2544) การตอบโต้ด้วยอำนาจเงินดังกล่าวนี้ แม้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการระดมทรัพยากรของกลุ่มชาวบ้านกรูดและบ่อนอก เป็นการชั่วคราว แต่ก็ไม่สามารถลดกระแสการคัดค้านได้มากนัก เนื่องจากว่า ขบวนการคัดค้าน ไม่เกิดขึ้นมาโดยการชี้นำของแกนนำ หากแต่เกิดขึ้นมาโดยความรักและความหวงแหนท้องถิ่นของประชาชนหลายพันคน

ชาวบ้านฝ่ายคัดค้านได้ข่าวว่า ในปี 2540 ด้านบริษัทกอล์ฟฯ ยังหยิบยื่นผลประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการทั้งระดับอำเภอ และระดับจังหวัด สื่อมวลชนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในรูปแบบการเชิญไปเที่ยวต่างประเทศ หรือการติดสินบน เพื่อเตรียมสถานการณ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (นายชัยณรงค์ วงศ์ศิริ

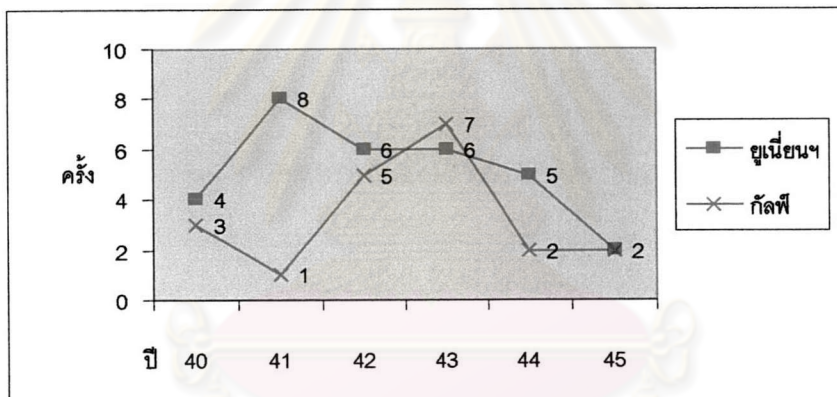
วันที่ 4 มกราคม 2545) เอกสารกำหนดทัศนศึกษาของบริษัทกอล์ฟฯ “เยี่ยมชม โรงไฟฟ้า...” (บริษัทกอล์ฟฯ 2540) สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายที่แอบซ่อนอยู่ในการจัดนำไป “ทัศนศึกษา”

คณะ “ทัศนศึกษา” ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ หรือนักข่าว หรือกำนันผู้ใหญ่ หรือ ชาวบ้านธรรมดา ก็ตาม ถูกเรียกจากบริษัทว่า “...คณะวีไอที...” (บริษัทกอล์ฟฯ 2540) เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้านตำบลบ่อนอก เป็น “...คณะวีไอที...ท่านกลุ่มสตรีแม่บ้าน...” ซึ่งบริษัทกอล์ฟฯ “...ขอนำไปเยี่ยมชมโรงไฟฟ้าแม่เมาะ...ท่องดินแดนล้านนาลิ้มรสอาหารพื้นเมือง ช้อปปิ้งจุใจย่านไนบาร์ซ่า...” (บริษัทกอล์ฟฯ 2540)

หากดูกำหนดการเดินทาง (วันที่ 26-29 กันยายน 2540) ก็จะเห็นทันทีว่า ส่วนการ “ทัศนศึกษา” โรงไฟฟ้าแม่เมาะนั้น มีเพียงแค่ 6 ชั่วโมงเท่านั้น ในทั้ง 3 วัน นอกจากนั้น เป็นการท่องเที่ยวทั้งหมด⁷

จะเห็นชัดเจนว่า เป้าหมายของการนำไปทัศนศึกษา ไม่ได้อยู่ที่ การ “...ให้ประชาชนทั้งในท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปได้รับทราบข้อมูล ข่าวสารที่แท้จริง...” (<http://www.gulf.co.th/index.html>) แต่อย่างใด หากแต่อยู่ที่การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านตำบลบ่อนอก โดยเชิญไปเที่ยวฟรีๆ นั่นเอง ซึ่งก็มีความหมายไม่ต่างกับการหยิบยื่นเงินสดให้ชาวบ้าน วิธีการนำไป “ทัศนศึกษา” แบบการนำไปเที่ยวฟรี เช่นว่านี้ ด้านบริษัทยูเนียนฯ ก็ใช้เพื่อสร้างมวลชนฝ่ายสนับสนุนเช่นเดียวกัน

แผนภูมิที่ 10.1. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้อำนาจเงินโดยบริษัทเจ้าของโครงการ

ที่มา: รวบรวมจาก กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด. “บันทึกลำดับเหตุการณ์” น.ด.; กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก.

“บันทึกลำดับเหตุการณ์”; กลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรม. *เอกสารกลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรมปีที่ 2 สวัสดิ์ปิใหม่*. มกราคม 2544; กลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรม. *เอกสารกลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรมปีที่ 1 สวัสดิ์ปิใหม่*. มกราคม 2543; หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ

หมายเหตุ: ตัวเลขที่แสดงถึงจำนวนการใช้อำนาจเงินในแผนภูมินี้ ไม่ได้คิดรวมงบประมาณประจำเดือนของกรต. โรงไฟฟ้าหินกรูด ซึ่งบริษัทยูเนียนฯ อนุมัติให้ทุกเดือนตั้งแต่มีการก่อตั้งกรต. เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2543 และเป็นตัวเลขนี้ แสดงถึงจำนวนการใช้ อำนาจที่มีหลักฐาน ที่ระบุในเอกสาร หรือข่าวออกมาในหนังสือพิมพ์ เท่านั้น; ปี 2538 และ 2539 ไม่มีข้อมูล และปี 45 เป็นข้อมูล เฉพาะตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเมษายน

ด้านบริษัทยูเนียนฯ การโต้กลับด้วยอำนาจเงินเริ่มมีจำนวนมากขึ้นในปลายปี 2540 (ดู แผนภูมิที่ 10.1.) ภายหลังจากการจัดตั้งสำนักงานประชาสัมพันธ์ขึ้นที่หาดแก้วบิซริสอร์ท บ้านโคกตาหอม ตำบลธงชัย (วันที่ 30 กันยายน 2540) ตั้งแต่ช่วงนั้น ทีมการประชาสัมพันธ์ของบริษัทยูเนียนฯ ที่ถูกส่งไปลงพื้นที่ จัดทัวร์เชิญข้าราชการระดับจังหวัด สื่อมวลชน และชาวบ้านจากส่วนต่างๆ ของตำบลธงชัย ไปเที่ยวภาคเหนือ ครั้งแรกคือ เมื่อวันที่ 8-9 สิงหาคม 2540 จัดนำคณะผู้สื่อข่าวท้องถิ่นจังหวัดประจวบฯ ไปทัศนศึกษาที่โรงไฟฟ้าบางปะกงและโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยร่วมกับกฟผ. ต่อมาเมื่อวันที่ 8-10 ตุลาคม 2540 นำคณะเจ้าหน้าที่

อบต.ธงชัย และกลุ่มครูบางส่วนไปทัศนศึกษาที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ เมื่อวันที่ 23-26 พฤศจิกายน 2540 นำคณะนักเรียนนักศึกษาออกโรงเรียนไปทัศนศึกษาที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ และเมื่อวันที่ 8-11 มีนาคม 2541 นำคณะชาวบ้านกลุ่มศิวิริ่งศ์ ไปทัศนศึกษาที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ วันที่ 1-4 กรกฎาคม 2541 นำคณะครูโรงเรียนธงชัยวิทยาไปทัศนศึกษาที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (บริษัทยูเนี่ยนฯ n.d.(2542))

กลุ่มเป้าหมายหลักของทีมการประชาสัมพันธ์ของบริษัทยูเนี่ยนฯ ในขณะนั้น คือ กลุ่มชาวประมงที่เป็นกำลังสำคัญของกลุ่มผู้คัดค้าน จึงเน้นการประชาสัมพันธ์กลุ่มนี้โดยเชิญไปเที่ยวเช่นกัน ซึ่งจำนวนการจัดนำคณะชาวประมงไปเที่ยวนั้น มีทั้งหมด 3 ครั้ง^๑ ทั้งนี้ บริษัทฯ นำไปทัศนศึกษาที่โรงไฟฟ้าบางปะกง และโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ทั้งสามครั้ง อย่างไรก็ตามยังไม่ค่อยสำเร็จผลเท่าใดนัก เป็นเพราะว่า กลุ่มชาวประมงส่วนใหญ่ มีความตระหนักถึงปัญหาผลกระทบด้านทรัพยากรทางทะเลที่จะเกิดขึ้นจากโรงไฟฟ้า อย่างชัดเจนอยู่แล้ว ชาวประมงส่วนใหญ่จึงปฏิเสธได้รับเชิญไปด้วยเงินของบริษัท และยังเป็นเพราะว่า กลุ่มชาวประมง โดยเฉพาะชาวประมงหมู่ 2 และหมู่ 3 มีความใกล้ชิดกันภายในหมู่บ้านสูง และผูกพันอย่างเหนียวแน่นกับแกนนำกลุ่มผู้คัดค้าน จึงไม่ค่อยมีช่องทางที่ยอมให้ทีมการประชาสัมพันธ์ของบริษัทยูเนี่ยนฯ สามารถเข้ามาแทรกแซงได้

นอกจากการนำไป “ทัศนศึกษา” แบบการนำไปเที่ยวฟรี บริษัทยูเนี่ยนฯ ยังอุดหนุนเงินทุนให้แก่ชุมชน โดยอาศัยศาสนา เป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างมวลชนฝ่ายสนับสนุนในทุกหมู่บ้าน และทำให้กลุ่มผู้คัดค้านตกอยู่ในสถานะโดดเดี่ยว นั่นคือ การร่วมจัดทอดกฐิน วัดต่างๆ ทั่วตำบล.ธงชัย ได้แก่ วัดถ้ำศิวิริ่งศ์ (วันที่ 6 ตุลาคม 2541) วัดคอนสำราญ วัดสีดางาม และวัดหนองระเวง (วันที่ 8-15 ตุลาคม 2541) วัดธงชัยธรรมจักร วัดหนองมงคล วัดคอนขาง และวัดทางสาย (วันที่ 17-25 ตุลาคม 2541)

การที่รัฐบาลมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ตามมติ ครม.วันที่ 15 ธันวาคม 2541 อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงโครงการระหว่างวันที่ 8 - 10 ธันวาคม 2541 ซึ่งทำให้รัฐบาล ขอมให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อลดกระแสการคัดค้าน ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อแนวทางการประชาสัมพันธ์ของทั้งสองบริษัท กล่าวคือ มีความจำเป็นในการแก้ปัญหาคัดค้านและการสร้างมวลชนฝ่ายสนับสนุน โดย “เร่งด่วน” มากขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ เห็นว่า “...มีชาวบ้านสนับสนุนเป็นจำนวนมาก...” (ธงชัย สุวรรณวิหค n.d. (กลางปี 2542))

ในสภาพการณ์เช่นว่านี้ ทั้งสองบริษัท เน้นการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น วิธีการประชาสัมพันธ์ที่ทางบริษัทนำมาใช้ก็ไม่แตกต่างจากวิธีการในช่วงก่อนนั้น ก็คือ การใช้อำนาจเงิน วิธีการนี้ เป็นวิธีรวบรัดที่สุดการขยายมวลชนฝ่ายสนับสนุน อัตราจำนวนการใช้อำนาจเงิน โดยทั้งสองบริษัทจึงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 2542 ถึงต้นปี 2543 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการจัดทำประชาสัมพันธ์โรงไฟฟ้าบ่อนอก(วันที่ 10-11 กันยายน 2542) และประชาสัมพันธ์โรงไฟฟ้าหิโนกรุด(วันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ 2543) แนวโน้มนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนในแผนภูมิที่ 10.1.

ด้านบริษัทยูเนี่ยนฯ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2541 คณะตัวแทนของ Japan Export-Import Bank^๑ และบริษัท ลงมาดูพื้นที่สร้างโรงไฟฟ้า และร่วมกันจัดงานเลี้ยงกับอบต.ธงชัย ชาวบ้านร่วมงาน 200 คน(บริษัทยูเนี่ยนฯ n.d.(2542)) ต่อมา ตั้งแต่ต้นปี 2542 ดังได้เห็นมาข้างต้น ผู้จัดการ โครงการโรงไฟฟ้าหิโนกรุด จัดวางแผนโครงการสหายโรงไฟฟ้าโดยงบประมาณ 10 ล้านบาท และ ผลักดันแผนงานพัฒนาชุมชนภายใต้แนวคิด “อุตสาหกรรมอยู่ร่วมกับชุมชน” และกำหนดเป็นข้อเสนอ “โครงสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน และสิทธิประโยชน์ของชุมชน” เช่น ให้ชุมชนร่วมตรวจสอบโรงไฟฟ้าในรูปแบบคณะกรรมการไตรภาคี

เรียกว่า คณะกรรมการร่วมควบคุมตรวจสอบโครงการโรงไฟฟ้า หินกรูด (ครส.)¹⁰ การตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนและสิ่งแวดล้อมปีละ 30 ล้านบาทตลอด 25 ปี การตั้งวงเงินชดเชยความเสียหาย(นายรัชชัย สุวรรณวิหก วันที่ 25 กรกฎาคม 2544) (ดู ตารางที่ 10.1)

ตารางที่ 10.1. โครงการและกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหาย และเพื่อการพัฒนาชุมชน ของบริษัทยูนิย่นฯ

โครงการ/กองทุน	วัตถุประสงค์	จำนวนเงิน
โครงการชดเชยและฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเล	จัดสรรงบลงทุนจำนวน 128 ล้านบาท เพื่อดำเนินโครงการปลูกสัตว์ทะเล และ โครงการปะการังเทียม(จะดำเนินการติดตั้งโดยกรมประมง) ซึ่งจะก่อให้เกิดผลผลิตคิดเป็นมูลค่าประมาณ 740,000,000 บาท ตลอดอายุโครงการ 25 ปี เมื่อหักลบกับความสูญเสียแล้ว(เป็นมูลค่าประมาณ 450,000,000 บาท) จะก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มต่อระบบนิเวศทางทะเลและการทำประมงเป็นมูลค่าประมาณ 290,000,000 บาท	290,000,000 บาท
เงินประกันชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถประเมินล่วงหน้าได้	ชดเชยความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้จาก อุบัติเหตุ หรือ เหตุสุดวิสัย หรือ ความบกพร่องของโรงไฟฟ้า โดยวงเงินในช่วงก่อสร้าง 10,000,000 บาท ช่วงเดินเครื่อง 20,000,000 บาท	30,000,000 บาท
ลงทุนค้ำประกันเงินกู้เพื่อส่งเสริมอาชีพ	เป็นกองทุนค้ำประกันเงินกู้เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกจัดตั้งกลุ่มอาชีพและทำโครงการเพื่อขอกู้ยืมเงินหมุนเวียนจากธนาคารของรัฐหรือเอกชน	10,000,000 บาท
กองทุนเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์	เพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน อาทิ ด้านการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม การกีฬา และการต่อต้านยาเสพติด สำหรับช่วงก่อสร้าง 4 ปี และปีละ 8,000,000 บาท สำหรับช่วงเดินเครื่องตลอดระยะเวลา 25 ปี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 216,000,000 บาท	248,000,000 บาท
กองทุนพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม	เพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการร่วมควบคุมตรวจสอบโรงไฟฟ้าหินกรูด และเพื่อเป็นสิทธิประโยชน์โดยตรงจากโครงการอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน จัดสรรงบประมาณโดยคำนวณจากอัตราการผลิตกระแสไฟฟ้า 0.30 สตางค์ต่อ 1 กิโลวัตต์ชั่วโมง หรือประมาณ 30,000,000 บาท ต่อปี	750,000,000 บาท
รวม		1,328,000,000 บาท

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก http://www.updc.co.th/community_plant.html

หมายเหตุ: นอกจากจำนวนเงินนี้ ยังมีผลประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับจากโครงการ มีอีกสองส่วน ได้แก่ ส่วนงบประมาณครส. ซึ่งเฉพาะปี 2543 มีจำนวน 3,795,024 บาท เป็นอย่างน้อย ส่วนที่สอง คือ ส่วนภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่อบต.รัชชัยจะได้จากโครงการ ได้แก่ ภาษีบำรุงท้องที่ 11,000 บาทต่อปี ตลอดระยะก่อสร้าง ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตก่อสร้าง 84,500 บาท (จ่ายครั้งเดียว) ภาษีโรงเรือน 4,800,000 บาท ต่อปี ตลอดระยะโครงการ และค่าตอบแทนการใช้สิ่งปลูกสร้างถ่วงถ่านน้ำ 8,330,000 บาท ต่อปี ตลอดระยะโครงการ ซึ่งจำนวนเงินทั้งหมดนี้ รวมแล้ว 332,173,524 บาท

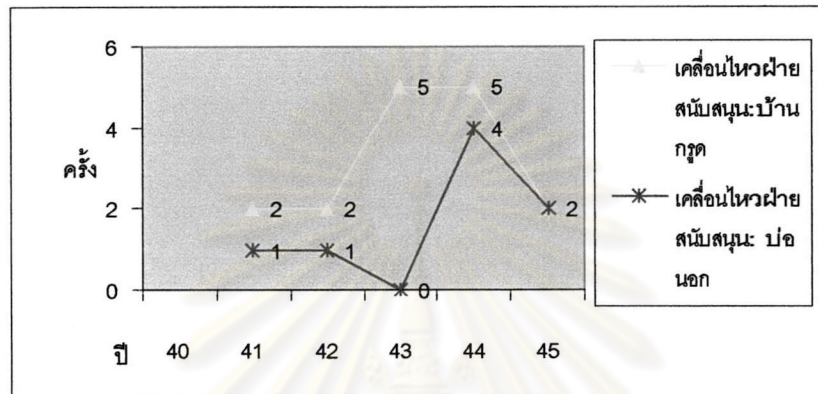
ทั้งนี้ ผู้จัดการโรงไฟฟ้าหินกรูดกล่าวถึงความคิดของตัวเองว่า “...ถ้ามีโรงไฟฟ้าจะมีโครงการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง...” (เมษายน 2543 อ้างใน เอกสารเรื่อง “พลเมืองอกพลลังงาน” 2545: 58) ความคิด และวิธีการของผู้จัดการ โรงไฟฟ้าหินกรูด ถูกปฏิเสธโดยกลุ่มผู้คัดค้านว่า “...ชุมชนที่ดีที่เข้มแข็ง ไม่จำเป็นต้องรวยแต่ต้องมีความรักและความเอื้ออาทรต่อกันซึ่งเรามีอยู่แล้ว...” (เมษายน 2543 อ้างใน เอกสารเรื่อง “พลเมืองอกพลลังงาน” 2545: 58) แต่ที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ทำให้มีผลสำเร็จในการจัดตั้งมวลชนฝ่ายสนับสนุนในระดับหนึ่ง

เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงนี้ การใช้อำนาจเงินในรูปแบบต่างๆ ทำให้กลุ่มและบุคคลต่างๆ ที่ได้รับผลประโยชน์จากบริษัททั้งสองแห่ง เริ่มออกมาเคลื่อนไหว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีการเกิดขึ้นของเครือข่ายกลุ่มผลประโยชน์จากโครงการ โรงไฟฟ้าหินกรูดปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจนขึ้น

ในช่วงปลายปี 2542 ถึงต้นปี 2543 ก่อนการจัดทำประชาพิจารณ์โรงไฟฟ้าหินกรูด มีการเคลื่อนไหวฝ่ายสนับสนุน ของกลุ่มชาวบ้านที่จัดตั้งโดยบริษัท คือ กลุ่มพิทักษ์สิทธิมนุษยชน และองค์กรต่างๆ ที่ผูกพันกับบริษัท หรือผู้จัดการ โรงไฟฟ้าหินกรูด ได้แก่ สหพันธ์นักศึกษา 14 จังหวัดภาคใต้ มหาวิทยาลัยราม

คำแหง หรือหอการค้าจังหวัดประจวบฯ เป็นต้น และในวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ 2543 เมื่อมีการประชาพิจารณ์ มวลชนฝ่ายสนับสนุนเข้าร่วมในการประชาพิจารณ์ ซึ่งมีข่าวว่า ได้รับการบริการพิเศษและค่าตอบแทน จากบริษัท¹¹ นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานปรากฏว่า ในรายชื่อผู้ที่แจ้งลงทะเบียนเข้าร่วมประชาพิจารณ์มีทั้งที่เป็น การแอบอ้างชื่อ โดยเจ้าของชื่อไม่ทราบและมีรายชื่อบรรดาคนพิการ หรือกระทั่งคนที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย (นางจินตนา แก้วขาว วันที่ 19 พฤษภาคม 2543)

แผนภูมิที่ 10.2. จำนวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มฝ่ายสนับสนุนโครงการในแต่ละปี (2540-2545)

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด. "บันทึกลำดับเหตุการณ์" อ.ด.; กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก. "บันทึกลำดับเหตุการณ์"; กลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรม. *จุลสารกลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรม ปีที่ 2 สวัสดิ์ปีใหม่*. มกราคม 2544; กลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรม. *จุลสารกลุ่มพัฒนาชุมชนเพื่อความเป็นธรรม ปีที่ 1 สวัสดิ์ปีใหม่*. มกราคม 2543; หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ

หมายเหตุ: จำนวนการเคลื่อนไหวในแผนภูมินี้ หมายถึงจำนวนการประท้วงและการยื่นหนังสือต่อหน่วยงานราชการ หรือรัฐบาล ไม่ได้รวมถึงกิจกรรมภายใน

แผนภูมิที่ 10.2. แสดงให้เห็นถึงจำนวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มฝ่ายสนับสนุนแต่ละปี ตั้งแต่ปี 2540-2545 จะเห็นว่า ด้านโครงการ โรงไฟฟ้าหินกรูดซึ่งบริษัทยูเนียน ใช้เงินทิ้งๆว้างๆเหมือนน้ำเพื่ออุดหนุนกลุ่มฝ่ายสนับสนุนในช่วงปี 2541 และ 2542 (ดู แผนภูมิที่ 10.1) ได้ก่อการเคลื่อนไหวฝ่ายสนับสนุนค่อนข้างมาก ในขณะที่ด้านโครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกซึ่งบริษัทกัลฟ์ฯ ไม่ค่อยลงทุนในการจัดตั้งมวลชนฝ่ายสนับสนุนในช่วงเดียวกัน เนื่องจากว่า มีความจำกัดในเรื่องงบประมาณ(นายธนาโชติ วังซากร วันที่ 3 มีนาคม 2545) และทัศนคติของผู้บริหารบริษัทที่เชื่อมั่นว่า รัฐสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้ (MGR Online December 10, 2000) ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าจะมีอดีตเคลื่อนไหวที่รู้วิธีการทำงานมวลชนร่วมงานอยู่ในการประชาสมพันธ์เช่นเดียวกันกับบริษัทยูเนียนฯ ก็ตาม ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการจัดตั้งมวลชนฝ่ายสนับสนุนได้

บริษัทกัลฟ์ฯ จัดตั้งกองทุน 230 ล้านบาท เพื่อเป็นหลักประกันให้กับตำบลบ่อนอก 150 ล้านบาท และตำบลอ่าวน้อย 80 ล้านบาท และกองทุนสนับสนุนให้ชุมชนอีกปีละ 4 ล้านบาท ตลอดโครงการ 25 ปี (ข่าวสด วันที่ 25 พฤษภาคม 2544) ในวันที่ 8 มิถุนายน 2544 อย่างไรก็ตาม ช่วงปี 2544 ที่บริษัทกัลฟ์ฯ ได้เสนอโครงการกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากโครงการนั้นถูกว่ากันว่า ช่วงที่ลงมือช้ามามากเกินไปสำหรับการจัดตั้งมวลชนอย่างกว้าง เนื่องจากว่า กลุ่มผู้คัดค้านเติบโตขึ้นอย่างเข้มข้นเรียบร้อยแล้ว ได้ยึดอำนาจอบต. ตำแหน่งกำนันเรียบร้อยแล้วด้วย กรรมการผู้จัดการบริษัทกัลฟ์ฯ เคยกล่าวว่า "...ขณะนี้ได้ทำความเข้าใจกับชุมชนได้มากพอสมควรแล้ว ยังเหลือที่ต่อต้านประมาณ 10% ซึ่งบริษัทก็เห็นใจ..." (ผู้

จัดการรายวัน วันที่ 29 มกราคม 2543) แต่ผู้คนที่ควรจะได้รับความคิดเห็น ไม่ใช่เป็นชาวบ้านฝ่ายคัดค้าน หากแต่เป็นผู้บริหารบริษัทที่ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อย่างดีกับชาวบ้าน

นั่นคือ ปัจจัยสำคัญในส่วนระบบความขัดแย้งในขบวนการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและบ่อนอก ที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความสามารถในการระดมมวลชนของกลุ่มชาวบ้านกรูด และบ่อนอก จากแผนภูมิที่ 10.1 จะเห็นว่า ด้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด การเคลื่อนไหวฝ่ายคัดค้าน มีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2542 ในขณะที่ด้านโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก เพิ่งได้เพิ่มขึ้นในปี 2544

แต่กระนั้นก็ดี กลุ่มมวลชนที่ถูกปลุกขึ้นมาเพื่อให้สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้านั้น ไม่ว่าจะเป็กลุ่มผู้สนับสนุนโรงไฟฟ้าหินกรูดหรือกลุ่มผู้สนับสนุนโรงไฟฟ้าบ่อนอกก็ตาม จำนวนการเคลื่อนไหวในแต่ละปี แม้แต่ปีที่มีการเคลื่อนไหวมากที่สุด โดยคิดรวมการเคลื่อนไหวของทั้งสองโครงการ มีเพียงแค่ 9 ครั้ง ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านเคลื่อนไหวประมาณ 9 ครั้งต่อเดือนโดยเฉลี่ย ทั้งนี้อาจจะสะท้อนให้เห็นว่า มวลชนฝ่ายสนับสนุนนั้น ไม่ได้เคลื่อนไหวด้วยแรงกดดันที่มีอยู่ภายในจิตใจ

10.2.2. วิธีการความรุนแรง

เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2538 ในหมู่บ้านยุบพริก (หมู่ 11 ตำบลบ่อนอก) มีชาวบ้านถาม กำนันตำบลบ่อนอกขณะนั้นในเรื่องโรงไฟฟ้าว่า หากชาวบ้านรับผลกระทบ ทำกินไม่ได้จะทำอย่างไร กำนันตำบลบ่อนอกขณะนั้น ได้ตอบแทนบริษัทว่า "...ก็กินลูกปืนแทนซิวะ..." (สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ วันที่ 28 พฤษภาคม - วันที่ 7 มิถุนายน 2543) คำกล่าวของกำนันคนนั้น มิใช่เป็นเพียงแค่การขมขู่เท่านั้น ในช่วงต่อมา การยิงปืนเข้าไปในบ้านชาวบ้านฝ่ายคัดค้าน กลายเป็นเหตุประจักษ์ชัดในพื้นทีตำบลบ่อนอก ทุกวันนี้ การใช้ความรุนแรง ซึ่งชาวบ้านฝ่ายคัดค้านเชื่อว่าเป็นวิธีการที่ฝ่ายเจ้าของโครงการใช้กันบ่อยๆทั้งในพื้นที่บ่อนอก และบ้านกรูด¹²

ความรุนแรงครั้งแรก เกิดขึ้นที่ตำบลบ่อนอก เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 กลุ่มมือปืนขับรถเข้าไปกลางหมู่บ้านบ่อนอก และใช้อาวุธปืนยิงข่มขู่ชาวบ้านที่ออกมาคัดค้าน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นมาในพื้นที่บ้านกรูด และบ่อนอก หรือในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีทั้งหมด 52 ครั้ง และเหตุการณ์ที่ชัดเจนว่า เจ้าของโครงการหรือฝ่ายสนับสนุนลงมือเพื่อคุกคามฝ่ายคัดค้าน มีอย่างน้อย 29 ครั้ง¹³ (ข่าวสด วันที่ 5 พฤศจิกายน 2544; กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด n.d. ; กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก n.d. ; สถานีตำรวจภูธรตำบลธงชัย ที่ ปจ.03201/พิเศษ. กรกฎาคม 2544; Bangkok Post November 4, 2001)

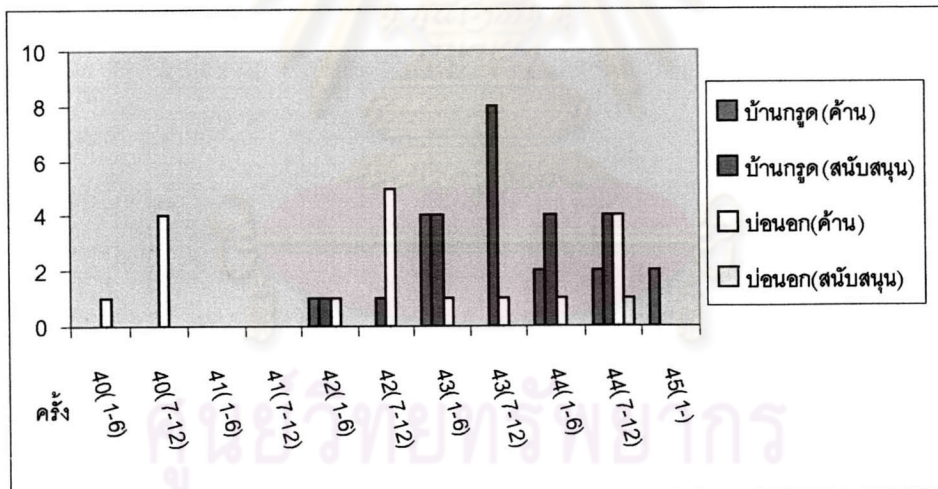
นอกจากเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าว ก่อนที่จะมีการตัดสินใจของรัฐบาลในวันที่ 10 ตุลาคม 2545 มีเหตุการณ์เล็กๆน้อยๆ เกิดขึ้นอีกมากมายซึ่งชาวบ้านเคยชินแล้วจึงไม่ค่อยเป็นข่าวออกหน้าหนังสือพิมพ์ อาทิ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2545 ป้ายที่มีข้อความว่า "ที่สาธารณะสมบัติของชาติ" ของกลุ่มชาวบ้านกรูด หายไปโดยไม่ทราบว่ามีใครเอาไป และเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2545 ได้ยินเสียงยิงปืนข่มขู่จากพรรคพวกของกำนันผู้มีอิทธิพล ซึ่งสนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด ใกล้กับบริเวณที่ชุมนุมที่หมู่บ้านแก้วปะกะรังในที่ตั้งโรงไฟฟ้า

และเหตุการณ์ที่ต้องระบุนิวอย่างขาดเสียไม่ได้ก็คือ เหตุการณ์ร้ายแรงในระหว่างการชุมนุมในวันที่ 9 ธันวาคม 2541 นายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล แกนนำชาวบ้านบ่อนอก ได้บันทึกไว้(กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก n.d.)ว่า

“...เวลาประมาณ 18.45 น. ได้เกิดเหตุการณ์ที่หน้าอัยศที่สุดของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจวบฯ ภายใต้การกำกับดูแลของ พล.ต.ต. วัศพล จัยสิน ผบ.ก.จังหวัดประจวบฯ ซึ่งมีนายประสงค์ พิฑูรกิจจาเป็นพ่อเมือง มล.ประทีป จรูญโรจน์ ได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความรุนแรงต่อชาวบ้านด้วยการทุบตี และพยายามฆ่าชาวบ้านด้วยการใช้รถบรรทุกสิบล้อและสิบล้อ ขับลุยชาวบ้านที่นั้งอยู่อย่างสงบ ทำให้ชาวบ้านบาดเจ็บอย่างน้อย 30 คน เหตุการณ์เหล่านี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นเลย...”

เหตุการณ์ความรุนแรงหลายๆครั้งดังกล่าวนี้ หากพิจารณาช่วงเวลาที่เกิดเหตุ ก็เห็นได้ชัดเจนว่า ตั้งแต่ปี 2542 จำนวนเหตุการณ์เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2543 โดยเฉพาะก่อนที่จะมีการประธาภิจารณ์โรงไฟฟ้าหินกรูด เหตุการณ์ความรุนแรงต่อกลุ่มผู้คัดค้านเกิดขึ้นมากที่สุด(ดู แผนภูมิที่ 10.3.) ทั้งนี้ คาดว่า มีสาเหตุเนื่องมาจากการตัดสินใจของรัฐบาลที่ยอมให้มีการประธาภิจารณ์อย่างเช่นเดียวกันกับกรณีของการใช้อำนาจเงิน กล่าวคือ มีความจำเป็นที่จะลดกระแสการคัดค้านให้ยุติลง ก่อนการมีจัดทำประธาภิจารณ์อย่างเด็ดขาด จึงมีการเลือกใช้นโยบายการแก้ไขปัญหาการคัดค้านโครงการ โดยวิธีการสองรูปแบบ ได้แก่ วิธีการแรกคือ การอุดหนุนงบประมาณให้แก่กลุ่มผู้สนับสนุนเพื่อจัดตั้งมวลชนฝ่ายสนับสนุน อย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว และวิธีการอีกอย่างหนึ่งคือ การคุกคามชาวบ้านฝ่ายคัดค้านให้ยอมเลิกการคัดค้าน โดยใช้อาวุธ

แผนภูมิที่ 10.3. จำนวนเหตุรุนแรง จำแนกตามฝ่ายที่แจ้งความ

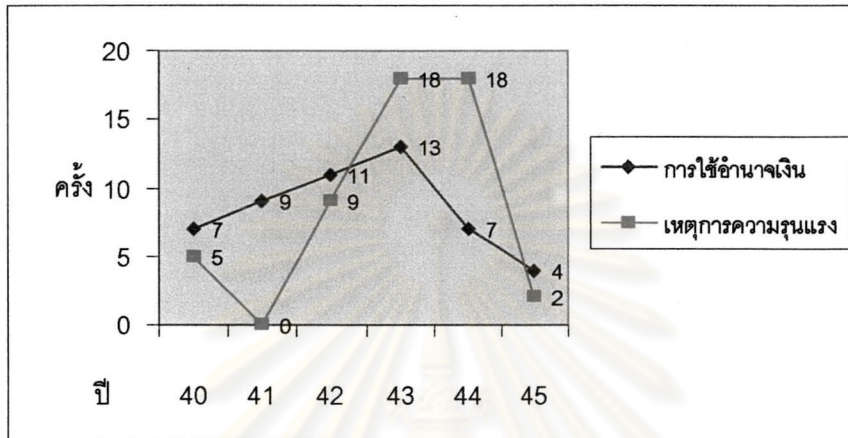
ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก สถานีตำรวจภูธรตำบลธงชัย ที่ ปจ.03201/พิเศษ. กรกฎาคม 2544; กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด. “บันทึกถ้ำลับเหตุการณ์” n.d.; กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก. “บันทึกถ้ำลับเหตุการณ์” n.d.
หมายเหตุ: ด้านบ้านกรูด มีเหตุการณ์ความรุนแรงที่ฝ่ายสนับสนุนอ้างว่า กลุ่มคัดค้านเป็นผู้ก่อขึ้น จำนวนค่อนข้างมาก เป็นวิธีการทำลายความชอบธรรมของฝ่ายคัดค้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาในส่วนตัวไป

แผนภูมิที่10.4. แสดงให้เห็นว่า การใช้อำนาจเงิน กับจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงนั้น มีความเกี่ยวข้องกัน จากแผนภูมิเห็นว่า จำนวนการใช้อำนาจเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นลำดับจนถึงปี 2543 และจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงจะเพิ่มมากขึ้นตามมาหลัง¹⁴

เป็นที่น่าสังเกตว่า การใช้ความรุนแรง หรือการสร้างสถานการณ์ นำไปสู่การเสริมสร้างความชอบธรรมของฝ่ายคัดค้าน ดังเช่น เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2544 ที่บ้านของประธานกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมบ้านกรุด ถูกยึ้นนั้น ทำให้กลุ่มผู้คัดค้านได้รับความเห็นอกเห็นใจจากสื่อมวลชน จึงทำให้มีโอกาสดำเนินการสัมภาษณ์จากนักข่าวมากขึ้น และเหตุการณ์เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2544 ที่ปรึกษาของชาวบ้าน โคนขว้างระเบิดหน้าบ้าน ไปแจ้งให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้รับทราบด้วย โดยพ.ต.ท.ทักษิณ กล่าวว่า “...ไม่น่าจะทำได้เร็วอย่างที่เรารายมาขนาดนี้...” (นางจินตนา แก้วขาว วันที่ 1 พฤศจิกายน 2544)¹⁵

แผนภูมิที่ 10.4. จำนวนการใช้อำนาจเงิน และจำนวนการใช้ความรุนแรง ในแต่ละปี (2540-45)

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก ข่าวสด วันที่ 5 พฤศจิกายน 2544; สถานีตำรวจนครบาลตรังชัย ที่ ปช.03201/พิเศษ. กรกฎาคม 2544; กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรุด. “บันทึกลำดับเหตุการณ์” น.ด.; กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก. “บันทึกลำดับเหตุการณ์” น.ด.

การใช้ความรุนแรงสร้างความแตกแยกในชุมชนซึ่งแบ่งออกเป็นฝ่ายสนับสนุน คือที่ฝ่ายสนับสนุนที่มีความผูกพันกับบริษัท กับฝ่ายคัดค้านซึ่งเป็นชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของบริษัทไม่สามารถโน้มน้าวได้สำเร็จ การใช้ความรุนแรง ทำให้ชาวบ้านฝ่ายคัดค้านตระหนักถึง “วิกฤติ” ต่อชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้แรงจูงใจในการต่อสู้ของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น

10.2.3. การสร้างภาพเกี่ยวกับผู้คัดค้าน

การสร้างภาพเกี่ยวกับผู้คัดค้าน เป็นวิธีการทำลายความชอบธรรมของขบวนการคัดค้าน ตั้งแต่ประมาณปี 2543 เป็นต้นมา ทางบริษัทยูนิย่นฯ พยายามใส่ร้ายป้ายสีกลุ่มผู้คัดค้านมาโดยตลอดว่า “...เป็นกลุ่มหัวรุนแรงที่ไม่ยอมรับฟังเหตุผลใดๆ เป็นนายหน้าขายยาเสพติดที่นิยมความรุนแรง มีพฤติกรรมผิดปรกติ...” (นายโคอิชิ อาซึตะ วันที่ 14 มกราคม 2544) โดยอ้างเหตุผลจากจำนวนความรุนแรงซึ่งบริษัทอ้างว่า “...กลุ่มผู้คัดค้าน เป็นผู้ก่อขึ้น...” เป้าหมายของบริษัทก็คือ ทำให้เกิดความหวาดกลัว ความเกลียดชังต่อกลุ่มผู้คัดค้าน เพื่อให้ชาวบ้านรอบๆ ไม่กล้าเข้าร่วมการคัดค้าน

ฝ่ายสนับสนุนกล่าวว่า “...สถานการณ์ทั้งหมดเกิดจากฝ่ายคัดค้านเป็นผู้ก่อขึ้น ไม่ว่าจะไปที่ไหนก็คำอย่างเสียๆ หายๆ แต่กลุ่มสนับสนุนอยู่เฉยๆ ไม่ต่อสู้ต่อเถียง เพราะไม่อยากมีเรื่องมีราว ดังนั้น ที่ผ่านมาก็ยังมักเห็นภาพของฝ่ายคัดค้านออกมาเคลื่อนไหวเพียงข้างเดียว...” (MGR Online n.d.)

การสร้างภาพเกี่ยวกับกลุ่มผู้คัดค้านเช่นว่านี้ เกิดขึ้นเป็นครั้งใหญ่เมื่อมีเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างชาวบ้านกับทีมงานนักวิชาการของบริษัทเจ้าของโครงการเกิดขึ้นในช่วงปลายปี 2544 ด้านบ้านกรุดบริษัทยูนิย่นฯ จัดทำการแถลงการณ์ให้แก่สื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศในวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544

พร้อมกันกับจัดพิมพ์ฉบับพิเศษของเวสต์เทิร์นโพกัส โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบ้านกรุดทั้งหมด¹⁶ (เวสต์เทิร์นโพกัส n.d. (2544))

แต่กระนั้นก็ดี แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจสภ.ต.ชงชัยไม่ได้จับกุมผู้กระทำความผิดก็ตามแต่ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่คนใดเชื่อว่า กลุ่มผู้คัดค้าน เป็นผู้ก่อเหตุรุนแรงส่วนที่ฝ่ายสนับสนุนแจ้งความมา ผู้ก่อเหตุรุนแรงล้วนแต่ใช้อาวุธสงคราม ไม่ว่าจะเป็นปืนเอ็ม 16 เอเค 47 ลูกกระเบิด หรือแม้แต่ปืนเอ็ม 79 (ปืนยิงระเบิดขนาดใหญ่) ซึ่งชาวบ้านที่ไม่มีเงินซื้อ ไม่มีที่เก็บ ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อคุกคามฝ่ายสนับสนุนได้

การปล่อยข่าวโจมตีพันธมิตร เป็นวิธีการอีกอย่างหนึ่งที่ทำลายความชอบธรรมของขบวนการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรุดและบ่อนอก ฝ่ายสนับสนุนใช้วิธีการนี้ โดยประยุกต์ใช้ “อคติต่อขบวนการประชาชน” ที่มีอยู่ในสังคมไทยอย่างเหนียวแน่น ให้เป็นประโยชน์ในการใส่ร้ายป้ายสี ซึ่งมีดังนี้

การที่มองขบวนการประชาชนว่าเป็น การถูกจ้างมาเคลื่อนไหว เช่น นักการเมืองมักจะกล่าวหาว่าองค์กรประชาชนรับเงินต่างชาติ และตั้งคำถามว่า รับเงินจากองค์กรใด ประเทศใด หรือมาจากนักธุรกิจ และนักการเมืองที่อยู่ตรงข้ามกับรัฐบาลคนใด บริษัทและหน่วยงานราชการ แม้แต่คนในภาครัฐบาลก็ใช้อคตินี้เพื่อใส่ร้ายป้ายสีต่อสาธารณะอยู่เสมอ โดยไม่คำนึงว่า เป็นการขัดรัฐธรรมนูญมาตรา 5 อีกอย่างหนึ่งก็คือ ดังได้กล่าวมาในบทที่ 9 แล้ว สังคมมักจะมองผู้ทำการเคลื่อนไหวด้วยเจตนาไม่บริสุทธิ์ใจ เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อการสร้างฐานมวลชนเข้าสู่การเมืองในระบบ ทั้งที่ปัญหานั้นมีอยู่จริง ทั้งนี้ บริษัทเคยกล่าวหา ร.ต.อ.เพชร พูลทรัพย์ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ ว่า “...อยู่เบื้องหลังของการคัดค้าน เพื่อการสร้างแหล่งเสียงให้กับตัวเอง...” (นายโคอิชิ อาซึตะ วันที่ 14 มกราคม 2544)

ตั้งแต่มีการเกิดขึ้นของขบวนการคัดค้าน เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งบริษัทยูนิย่นฯ และกัลฟ๑ ใช้อคติเหล่านี้ในการประชาสัมพันธ์หลายต่อหลายครั้งจนทำให้ชาวบ้านฝ่ายสนับสนุนเชื่อว่า “...กลุ่มผู้คัดค้านถูกจ้างมาเคลื่อนไหว ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ มีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่...” (พนักงานของสำนักงานโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก ประสงค์ไม่ออกชื่อ วันที่ 3 มีนาคม 2545) ทั้งๆที่แกนนำฝ่ายสนับสนุนรู้ว่า กลุ่มที่เคลื่อนไหวเพื่อผลประโยชน์ คือ กลุ่มของตัวเอง แต่แกนนำฝ่ายสนับสนุน และบริษัท ไม่ให้ชาวบ้านฝ่ายสนับสนุนรับทราบถึงความจริงโดยใช้เทคนิคด้านการครอบงำทางความคิด(เช่น โครงการสหายโรงไฟฟ้า) กลับพยายามทำลายความชอบธรรมของฝ่ายคัดค้าน¹⁷

อดีตกำนันตำบลบ่อนอก และแกนนำฝ่ายสนับสนุนของโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกได้กล่าวว่า “...ผมคิดว่า การคัดค้านที่เกิดขึ้นเป็นเพราะมีฝ่ายอื่นๆ เข้ามาแทรกแซง และให้ข้อมูลผิดๆ แล้วผมก็เชื่อมั่นว่า ในเมื่อรัฐมนตรีโยบายและตัดสินใจอนุญาตให้สร้างได้ คงต้องตรวจสอบแล้วว่าปลอดภัย คงไม่ทำอะไรซู่ๆ ออกมาแน่นอน แต่ผมอยากให้เจ้าหน้าที่ของรัฐลงมาชี้แจงให้เข้าใจด้วย...” (MGR Online n.d.)

อย่างที่อดีตกำนัน กล่าวไว้ วิธีการหลักในการทำลายความชอบธรรมของกลุ่มคัดค้าน ก็คือ กล่าวหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวบ้าน กับ กลุ่มเอ็นจีโอว่า มีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่ ไม่บริสุทธิ์ ในทางการโฆษณาของบริษัท กลุ่ม “เอ็นจีโอ” มีความหายเช่นเดียวกันกับกลุ่มผู้ก่อการร้าย ดังเช่น ในปลิวที่ทางทีมการประชาสัมพันธ์ของเจ้าของโครงการ แจกไปทั่วตำบลบ่อนอก ระบุว่า

“...บุคคลที่ไม่พึงปรารถนาเข้าที่ไหนวุ่นวายที่นั่น เราไม่ต้องการ... บุคคลผู้มีชื่อ.. น.ส. วนิกา คันดิ วิทยาพิทักษ์ ฐานะ..มีรายได้อดี, มีบ้านหลังใหญ่ 2 หลัง ที่กรุงเทพฯ และเชียงใหม่ ...อาชีพ.. ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง แต่อาชีพหลักคือ การขูขง ปลุกปั่นให้ชาวบ้านคัดค้านการพัฒนาประเทศ ทุก

โครงการทุกอย่างโดยเอาเรื่อง สิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อมข้างหน้า...บุคคลผู้นี้ผู้ขง ปลุกปั่น ให้ทำงานที่นองติกันเอง...มันผู้นี้ เสาะสุขกับเงินสนับสนุนจากชาวต่างชาติ...คืนเถิด ที่นองทั้งหลาย พิจารณาให้ดี อะไรคือ ควรหรือไม่ควร..." (ใบปลิว “บุคคลที่ไม่พึงปรารถนาเข้าที่หนองวนวายที่นั่น เราไม่ต้องการ” n.d.(2543))

ด้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด เวสต์เทิร์น โฟกัส ฉบับพิเศษ “วิวาทะปัญหาพลังงาน แล ใครหมกเม็ด?” (n.d.(2545)) ระบุโดยใส่ร้ายป้ายสีนางวัชรีย์ เฝ้าเหลืองทอง ผอ.กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต ว่า “... ‘วัชรีย์ เฝ้าเหลืองทอง’ ...เอ็นจีโอที่ลงไปทำงานจัดตั้งทางความคิดในพื้นที่ให้กับชาวบ้านกลุ่มคัดค้าน... เป็น ‘เด็กสร้าง’ ที่ทำงานโดยฟังคำสั่งของ ‘พิชญ์’ ชนิดไม่บิดพลิ้ว...”

การที่เอาเรื่องการแทรกแซงจากกลุ่มต่างประเทศให้เกี่ยวโยงกับกลุ่มผู้คัดค้าน ก็เป็นวิธีการแบบ “คลาสสิก¹⁸” ที่ชนชั้นปกครองของไทย นิยมใช้กัน ฝ่ายสนับสนุนก็เรียนแบบวิธีนี้ด้วยเช่นกัน บางครั้งก็กล่าวหาว่า “...การประสานงานความร่วมมือใน โครงการพลังงานยั่งยืน ไทย-เดนมาร์กนั้น ภายใต้การนำเข้าความคิดการใช้พลังงานทางเลือกประเภทโรงไฟฟ้าชีวมวล พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม นั้น มีวาระซ่อนเร้น ที่ต้องการขายเทคโนโลยีโรงไฟฟ้าทางเลือกเหล่านี้ จากประเทศเดนมาร์ก...” (เวสต์เทิร์น โฟกัส n.d.(2545)) กล่าวคือ พยายามพูดว่า เครือข่ายพลังงานยั่งยืนแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้าน ไม่เห็นด้วยกับโครงการโรงไฟฟ้า “ถ่านหิน” เพราะ “...ถูกชี้นำโดยนายทุนเดนมาร์กด้านพลังงานทางเลือก...” (นายโคอิชิ อาซึตะ วันที่ 14 มกราคม 2544)

ฝ่ายสนับสนุนยังสร้างเรื่องขึ้นมาในใบปลิวแจกกระจายในตำบลธงชัย(n.d. (2542)) ว่า

“...คัดค้าน โรงไฟฟ้า ใครได้ประโยชน์ ...ฝรั่งเศส เกาหลี สิงคโปร์ ไปลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าที่ประเทศลาว เพื่อนำไฟฟ้ามาขายให้ประเทศไทย...ต่อมาประเทศไทยแจ้งลาวว่า ...เราไม่ซื้อแล้ว เพราะของเราก็จะสร้างเอง ...ฝรั่งเศส เกาหลี สิงคโปร์ นายทุนพวกนี้...จึงรวมหัวลงขันทุ่มเงินจำนวนมหาศาลผ่านทางกลุ่มเอ็นจีโอ..ให้มาเคลื่อนไหวต่อต้านไม่ให้สร้างโรงไฟฟ้าในประเทศไทยเกิดขึ้น...นี่คือความเป็นจริงไม่มีใครเล่าให้ท่านฟัง...แล้วท่านยังจะยอมให้คนพวกนี้ ใช้ท่านเป็นเครื่องมือ อีกหรือ...”

ในการใช้วิธีการดังกล่าวที่ไร้สาระมาก ๆ มีเป้าหมายที่ฝ่ายสนับสนุนตั้งไว้ก็คือ ทำให้ชาวบ้านฝ่ายค้านทั่วไปแยกตัวออกจากแกนนำกลุ่มคัดค้าน เพื่อให้แกนนำเหล่านั้นตกอยู่ในสภาวะโดดเดี่ยว และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทำให้พันธมิตรภายนอกไม่สามารถเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มชาวบ้านกรุดและบ่อนอก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ชัดขวางทำให้กลุ่มชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่นอกพื้นที่

การใช้วิธีการแบบนี้ อาจยังมีประสิทธิภาพในการทำลายความชอบธรรมของขบวนการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและบ่อนอก ฝ่ายสนับสนุนยังสามารถคาดหวังได้ว่า จะสำเร็จผลในระดับหนึ่ง โดยวิธีการแบบนี้ ในสภาพการณ์ที่ ผู้นำประเทศที่มีตำแหน่งนายกรัฐมนตรียังคงกล่าวได้โดยไม่ต้องอับอายว่า “...บางคน (เอ็นจีโอ : ผู้วิจัย) มีการแสดงผลงาน เพื่อต้องการถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอส่งไปต่างประเทศ และได้รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ...”(ไทยรัฐ วันที่ 31 กรกฎาคม 2545) และใช้อำนาจรัฐ โดยผ่านสำนักงานป้องกัน

กันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เพื่อตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของบุคคลในวงกลุ่มเอ็นจีโอรวมไปถึงประชาชนกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก¹⁹ โดยไม่มีเหตุผลรองรับอย่างชัดเจน (ข่าวสด วันที่ 17 มีนาคม 2545)

10.2.4. การใช้อิทธิพล

ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2538 เมื่อแกนนำชาวบ้านบ่อนอก(นายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล) ได้นำชาวบ้านประมาณ 10 คน เข้าพบผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดประจวบฯ เพื่อขอทราบรายละเอียดการขอใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์²⁰ เมื่อนายอนันต์ฯ กล่าวว่า จะสนับสนุนโครงการของเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำกล่าวว่า “...แต่...ผู้เขา (บริษัทกอล์ฟที่ได้เช่าที่ดินสาธารณะที่เดียวกันกับเรือนจำ : ผู้วิจัย) ไม่ได้ เพราะเรือนจำขอใช้ฟรี แต่บริษัทเขามีเงิน และมีอิทธิพล...” (นายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล วันที่ 21 ธันวาคม 2544) “อิทธิพล” ที่บริษัทนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ก็คือ อิทธิพลของนักการเมือง

ดังได้กล่าวมาในบทที่ 7 ทั้งบริษัทผู้เขียนฯ และกอล์ฟฯ มีความสัมพันธ์อย่างดีกับนักการเมือง ได้แก่ นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง และนายสำเภา ประจวบเหมาะ ทั้งสองนี้ มีบทบาทในขบวนการโต้กลับ โดยเฉพาะและนายสำเภา ประจวบเหมาะ แสดงตัวออกมาอย่างชัดเจนในขบวนการโต้กลับด้านโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก ในช่วงแรกๆ ของขบวนการคัดค้าน

เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2538 เพียงไม่กี่วันภายหลังจากชาวบ้านบ่อนอกรวมกันลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่เห็นชอบให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่ ในการประชุมชี้แจงของบริษัทกอล์ฟ อิเลคตริก จำกัด นายสำเภา ประจวบเหมาะ ส.ส.จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในขณะนั้น เรียกแกนนำคนหนึ่งกลุ่มผู้คัดค้าน เข้าพบและขอให้เลิกคัดค้าน โดยกล่าวว่า “...เพราะเป็นโรงไฟฟ้าของน้องเพื่อน²¹ ...” และอ้างว่า “...ได้เห็นโรงไฟฟ้าถ่านหินในต่างประเทศแล้ว ไม่มีมลพิษ ขอให้ไปบอกชาวบ้านด้วยว่าโรงไฟฟ้านี้ดี ไม่มีมลพิษ...” (นายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล วันที่ 21 ธันวาคม 2544) เมื่อแกนนำคนนั้นบอกว่าไม่สามารถบอกประชาชนได้ว่าโรงไฟฟ้าถ่านหินดีจริง นายสำเภา จึงเตือนว่า “...ถ้ามันก็อยู่เฉย ๆ อย่างอยู่...” โดยกำนันตำบลหาดขามอำเภอกุยบุรี ลูกชายนายสำเภา ประจวบเหมาะ กล่าวเสริมว่า “...ใช่ อยู่เฉย ๆ อย่างอยู่...” (บันทึกของอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล n.d.)

ต่อจากนั้น ช่วงต้นปี 2540 กำนันตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี ได้ส่งญาติสนิทและหวัะเนนคนสำคัญของนายสำเภา มาพบนายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล ที่บ้านเพื่อเจรจาให้ไปดูงานเรื่องโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ประเทศอเมริกา²² ซึ่งบอกว่า บริษัทกอล์ฟ อิเลคตริก จำกัด มอบตั๋วเครื่องบินไปกลับ พร้อมเงินติดตัวจำนวนมาก ก็คือ หีบยื่นผลประโยชน์ต่อนายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล ที่ไม่ยอมเลิกการคัดค้าน (บันทึกของอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล n.d.)

นอกจากอิทธิพลของนักการเมือง ส่วนกลุ่มผู้สนับสนุนในตำบลบ่อนอก ใช้อิทธิพลของหน่วยงานราชการเพื่อกดดันแกนนำฝ่ายคัดค้านให้ยกเลิกการเคลื่อนไหว

ในวันที่ 9 มีนาคม 2538 กลุ่มครูที่เป็นแกนนำกลุ่มผู้คัดค้าน²³ ถูกบีบให้ยกเลิกการคัดค้าน คือ ในวันนั้น ครูคนหนึ่งของตำบลบ่อนอกซึ่งเป็นแกนนำไปพบผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด พบว่า ครูโรงเรียนวัดบ่อนอกและครูโรงเรียนบ้านขุบพริก ก็ถูกเรียกมาพบด้วยเช่นกัน และปรากฏว่า กำนันตำบลบ่อนอกขณะนั้น เป็นผู้ร้องเรียนกล่าวหาโดยสรุปว่า “...ครูทั้ง 3 ดังกล่าวนี้ มีประพฤติกรรมวินัยอย่างร้ายแรง เพราะละทิ้งหน้าที่การสอน เข้าขงปลูกปั่นชาวบ้านพร้อมทั้งแจกเอกสารต่าง ๆ แก่นักเรียนไปให้ผู้ปกครองพร้อมทั้งเข้า

ร่วมประชุมคัดค้านไม่ให้สร้างโรงไฟฟ้า และขอให้จังหวัดลงโทษเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างอีกต่อไป...” (บันทึกของอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล n.d.)

อิทธิพลของกำนันผู้ใหญ่ก็สามารถนำมาชักคัดค้านชาวบ้านได้ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2538 กำนันตำบลบ่อนอกขณะนั้น เรียกแม่ของแกนนำกลุ่มผู้คัดค้านไปพบและบอกว่า “...อย่าให้ลูกมึงทำเป็นเก่ง อย่าคิดว่าไก่ออกไปยืนถือไม้ค้ำคัดค้าน เห็นชาวบ้านปรบมือให้ อย่างนี้ก็จะช่วยอะไรได้ บริษัทเขามีทั้งพรรคพวก มีทั้งเงิน เขาจะทำอะไรก็ได้ กูเพิ่งได้มาแค่ 3 ล้าน นายหน้าหลายคนแบ่ง ๆ กันแล้วเหลือไม่พอใช้หนี้...” (บันทึกของอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล n.d.)

แกนนำกลุ่มผู้คัดค้าน (วันที่ 21 ธันวาคม 2544) กล่าวว่า “... คืบวันนั้นละ แม่ผมร้องให้ มาบอกว่าไปซื้อข้าวที่ตลาดนัด ได้ยินคนเขาพูดกันว่า “ไอ้ครูนั่น มันตายแน่ มันไปขวางอิทธิพลเขา” บ้างก็ว่า “เขาส่งมือปืนมาแล้ว” แม่บอกให้หนีไปอยู่ที่อื่นก่อน ได้แต่ปลอบแม่ว่า ถ้าใครจะมายิงเรา มันคงไม่ปล่อยให้ข้าวรั้วออกมารำลือกันได้ แม่อย่าคิดมาก ปลอบแม่ไปแต่หัวใจตัวเองตกไปอยู่ที่ตาตุ่ม กลางคืนมุดไปนอนในท่อน้ำใต้ถนนเพชรเกษม 3 คืน...”

อาจกล่าวได้ว่า การโต้กลับของฝ่ายเจ้าของโครงการ และกลุ่มอดีตกำนัน ดังกล่าว ได้ประสบความสำเร็จในการลดกระแสการคัดค้านชั่วคราว เนื่องจากเห็นว่า ทำให้กลุ่มครูโรงเรียนในตำบลบ่อนอก ซึ่งเป็นแกนนำชุดแรกของกลุ่มผู้คัดค้านที่บ่อนอก ขอมเลิกการคัดค้าน ยกเว้นแต่คนเดียว ในช่วงปี 2539 ถึงกลางปี 2540 กลุ่มผู้คัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก ขาดแกนนำที่สามารถเคลื่อนไหวเดินทางต่อได้อย่างต่อเนื่อง และอย่างเข้มข้น ครูของตำบลบ่อนอกที่ไม่ยอมยกเลิกการคัดค้านก็ตกอยู่ในสภาวะโดดเดี่ยว อย่างไรก็ตาม หากมองในระยะยาว การใช้อิทธิพลของฝ่ายเจ้าของโครงการ ไม่สามารถลดกระแสการคัดค้านได้ การที่กลุ่มผู้คัดค้านหยุดการเคลื่อนไหวในช่วงราวในปี 2539 นั้น ที่จริงแล้ว ไม่ได้หมายถึงการล่มสลายของกลุ่มผู้คัดค้าน ความรู้สึกต่อวิกฤติต่อชุมชนที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสร้างโรงไฟฟ้า ยังอยู่ในใจของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระตุ้นให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาสู้อีกครั้งในช่วงปลายปี 2540

กล่าวคือ ความรู้สึกต่อวิกฤตินั้น ซึ่งเป็นแรงจูงใจของผู้คัดค้าน มีมากพอ การโต้กลับจึงไม่สามารถขัดขวางการระดมทรัพยากรของกลุ่มผู้คัดค้าน เช่นเดียวกับวิธีการอื่นๆ การใช้อิทธิพล กลับทำให้กลุ่มผู้คัดค้านตระหนักถึงวิกฤติได้อย่างชัดเจนขึ้น

10.3. สรุป

กล่าวโดยสรุป ขบวนการโต้กลับ หรือ การเคลื่อนไหวขององค์กรในระบบความขัดแย้ง เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่กำหนดความสามารถของกลุ่มชาวบ้านกรุดและบ่อนอกในการระดมทรัพยากร เป้าหมายของขบวนการโต้กลับก็คือ การขัดขวางไม่ให้กลุ่มชาวบ้านกรุดและบ่อนอกเข้าถึงแหล่งทรัพยากร ที่องค์กรในระบบความขัดแย้งนำมาใช้โต้กลับขบวนการคัดค้านของชาวบ้านกรุดและบ่อนอก มี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้อำนาจเงิน การใช้ความรุนแรง การสร้างภาพที่เกี่ยวกับผู้คัดค้าน และการใช้อิทธิพล

ตั้งแต่มีการเกิดขึ้นของกลุ่มผู้คัดค้าน องค์กรในระบบความขัดแย้ง(ฝ่ายสนับสนุน) ใช้วิธีการเหล่านั้น เพื่อแก้ปัญหาการคัดค้านโครงการ ในขบวนการโต้กลับในช่วงแรกๆ ฝ่ายสนับสนุนใช้อิทธิพลของนักการเมือง หน่วยงานราชการ และกำนันผู้ใหญ่ เป็นเครื่องมือในการลดกระแสการคัดค้าน พร้อมกับกับการหยิบยื่นผลประโยชน์ต่อแกนนำกลุ่มผู้คัดค้าน ซึ่งประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในแง่ระยะสั้น คือ ทำให้แกนนำกลุ่มผู้คัดค้านในช่วงแรกๆ ถอนตัวออกจากขบวนการคัดค้านได้ ตั้งแต่ช่วงปี 2540 เป็นต้นมา ฝ่าย

เจ้าของโครงการ อุดหนุนเงินทุนให้แก่กลุ่มผู้สนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เพื่อขยายมวลชนฝ่ายสนับสนุน นอกจากนั้นยังจัดทำโครงการอบรมทางความคิดเพื่อเปลี่ยนจุดยืนของชาวบ้าน การทำงานมวลชนของบริษัทนี้ ได้ขยายไปสู่การสร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงขึ้นในพื้นที่ นอกจากโต้กลับกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ ฝ่ายเจ้าของโครงการ ยังใส่ร้ายป้ายสีพันธมิตรของกลุ่มชาวบ้าน โดยประยุกต์ใช้ อคติต่อขบวนการประชาชน มาเป็นเครื่องมือในการทำลายความชอบธรรมของทั้งกลุ่มชาวบ้านและองค์กรพันธมิตร

อย่างไรก็ตาม ขบวนการโต้กลับด้วยวิธีการต่างๆ เหล่านี้ ถึงแม้ประสบความสำเร็จบ้างในบางครั้ง แต่มองในระยะยาว เจ้าของโครงการทั้งสองยังไม่มีความคืบหน้าตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตอนต้น เนื่องจากขบวนการโต้กลับ ทำให้ชาวบ้านเห็นชัดเจนว่า “ใคร คือ ศัตรู” ที่จะมาทำลายสิ่งแวดล้อม ชุมชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพวกเขา²⁴ ชาวบ้านได้รู้สึกถึง “วิกฤติ” ที่เป็นตัวก่อให้เกิดแรงจูงใจในการคัดค้านนั้น อย่างเป็นทางการมากขึ้น โดยผ่านประสบการณ์ถูกโต้กลับ

¹ บริษัทแม่ของบริษัท กอล์ฟ เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด ดู บทที่ 3

² นาน โคอิจิ อาคิชิตะ และนายกมล ฤๅสุวรรณ

³ เป็นกลุ่มจัดตั้งโดยบริษัทฯ ดู ในบทที่ 6

⁴ นำโดย นายสุรชัย ชันดีอยู่ นายรังสรรค์ ชันดีอยู่ นายชนิ บุตรลพ และนายจิราวุฒิ แจ้วสกุล

⁵ นำโดย น.ส.อนงค์ วิทยุชมภูนาท ครูโรงเรียนวัดบ่อนอก

⁶ ได้แก่ น.ส.อนงค์ วิทยุชมภูนาทและนายสนธยา จันทร์ฉาย นายสนธยา จันทร์ฉาย นายชนะ เชื้อจีน และนายบุญเสริม สมถ์

⁷ เช่น “...นำท่านประทานอาหารค่ำ พบกับอาหารที่อร่อยที่สุด โดยผู้ที่มีมือเยี่ยมย่านบางบัวทอง...(22.00 น. วันแรก)...เดินทางไปสู่ จ.เชียงใหม่ สัมผัสกับเส้นทางสายโรแมนติก เพลิดเพลินกับทิวทัศน์สองข้างทาง หมู่พลพันธ์ไม้เมืองหนาวนานาพันธุ์ สัมผัสกับอากาศเย็นสบาย...(16.00 น. วันที่สอง) ...นำท่านเข้าสู่ที่พัก โรงแรม พรพิงค์ โรงแรมมีระดับของนครเชียงใหม่... (18.00 น. วันที่สอง) ...รับประทานอาหาร...แบบขันโตก ดินเนอร์...(19.00 น. วันที่สอง)...ซื้อป๊อปปี้...ไนท์บาร์ซ่า(21.00 น. วันที่สอง) ...นำท่านสู่ ดอยสุเทพ(08.00 น.)...เยี่ยมชมฟาร์มกล้วยไม้และสวนผีเสื้อ...เยี่ยมชมกิจกรรมพื้นเมืองบ่อสร้าง ต้นกำเนิด...” และ “...เดินทางถึงบ้านก้านเงินเจือ...(09.00 น. วันที่สี่) (บริษัทกอล์ฟฯ 2540)

⁸ ได้แก่ เมื่อวันที่ 17-20 สิงหาคม 2541, เมื่อวันที่ 26-29 ตุลาคม 2541, และเมื่อวันที่ 23-26 พฤศจิกายน 2541(บริษัทยูนิย่นฯฯ ก.ด.(2542))

⁹ ซึ่งตอนนี้ เรียนชื่อเป็น JBIC ธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งประเทศญี่ปุ่น

¹⁰ ดู บทที่ 6

¹¹ มีข่าวว่า ค่าจ้างผู้สนับสนุน มีแนวโน้มที่จะแพงขึ้นเรื่อยๆ เมื่อจ้างชาวบ้านให้ไปทำการประชาสัมพันธ์ 200 บาทต่อคน ต่อมาในการชุมนุมฝ่ายสนับสนุนเพื่อต้อนรับรถ.สำนึกนาคฯฯ วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2544 300-500 บาทต่อคน และเมื่อมีการชุมนุมเพื่อต้อนรับคณะนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 24 มกราคม มีข่าวว่า ผู้สนับสนุนโรงไฟฟ้าบ่อนอกจะเกณฑ์คนในอัตราไม่ต่ำกว่าคนละ 1,000 บาท มีค่าเดินทางให้ พร้อมรถขับปรับอากาศอย่างดี เดินทางไปจากกรุงเทพฯ หรือพื้นที่อื่น (ข่าวสด วันที่ 20 มกราคม 2545)

¹² กล่าวโดยทั่วไป ความถูกต้องด้วยอาชญากรรมต่างๆ คือ วิชรวรคดีที่คดีจะสามารถปราบขบวนการคัดค้านในทุกโครงการ

¹³ ด้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด มีดังนี้ ได้แก่ วันที่ 6 มกราคม 2543 เวลาประมาณ 1:00 น. มีคนร้ายใช้อาวุธปืนเอ็ม 16 ยิงใส่บ้านพักของนายจิราวุฒิ แจ้วสกุล นายเทศมนตรีตำบลบ้านกรูด อดีตประธานกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด โดยคนร้ายยิงเข้าใส่บริเวณชั้น 2 ของตัวบ้าน ซึ่งในขณะที่เกิดเหตุนายจิราวุฒิอาศัยอยู่ที่ชั้นล่างจึงไม่ได้รับบาดเจ็บ วันที่ 15 มกราคม 2543 เวลา 23: 00 น. นายสุทธนา เขมะเกรียงไกร ถูกคนร้ายใช้ปืนยิงเข้าใส่จำนวน 5 นัดโดยกระสุนเข้าที่น่องซ้าย 1 นัด นายสุทธนาไม่รู้สาเหตุที่แท้จริงเพราะว่าไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับโครงการว่าเป็นเรื่องของคนหันมาคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด วันที่ 26 มีนาคม 2543 กลุ่มคนร้ายใช้อาวุธปืนอาทัก (๒๕๔ 47)ยิงใส่สำนักงานคณะกรรมการร่วมตรวจสอบควบคุมโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ภาคประชาชน (ครส.) วันที่ 6 พฤศจิกายน 2543 คนร้ายไม่ทราบจำนวนใช้อาวุธปืนเอ็ม 79 (ปืนยิงระเบิด) ยิงใส่สำนักงานครส. วันที่ 14 มกราคม 2544 เวลา 2.00 น. ที่บ้านของนางจินตนา แก้วขาว ประธานกลุ่มอนุรักษ์ฯบ้านกรูดได้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นคือ มีการปาขวดโซดาที่หน้าบ้านเพื่อเรียกให้เปิดประตู แต่ไม่มีการโต้กลับกลับ หลังจากนั้นได้มีการยิงปืนจำนวน 5 นัดเป็นการข่มขู่และหวังว่าจะให้นางจินตนาวิ่งออกจากบ้าน ซึ่งนางจินตนายังคงอยู่ในบ้านต่อไป หลังจากการยิงในรอบแรกจำนวน 5 นัดผ่านไป 1 นาทีจึงมีการยิงปืนเข้ามาในบริเวณบ้านซ้ำอีก 6-7 นัดโดยลูกปืนถูกที่ประตูบานและป้อมน้ำมัน คาดว่าต้องการทำให้เกิดการระเบิดของถังน้ำมันที่ตั้งอยู่หน้าบ้านของนางจินตนา โดยอาวุธที่ใช้ในครั้งนี้คือปืนประเภท 357 ด้านโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก มีดังนี้ วันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 มีกลุ่มชายฉกรรจ์ขับรถเข้าไป

กลางหมู่บ้านบ่อนอกและหุตุกลงที่หน้าบ้านของนายสุชิน ช่อระหงษ์ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก พร้อมกับยิงปืนขึ้นฟ้าหลายนัดก่อนหลบหนีไป (ได้กล่าวข้างต้นแล้ว) วันที่ 16 ธันวาคม 2540 คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงใส่ร่างนายประเทือง สุขสม แกนนำด้านโครงการโรงไฟฟ้าที่บ้านเลขที่ 62 หมู่ 7 ต. บ่อนอก กระสุนเข้าบริเวณลำตัวและขา ได้รับบาดเจ็บสาหัส วันที่ 13 พฤษภาคม 2541 คนร้ายไม่ทราบจำนวนใช้อาวุธสงครามยิงเข้าใส่บ้านแกนนำคัดค้านโรงไฟฟ้าหลายคน วันที่ 23 กรกฎาคม 2542 คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงใส่บ้านนายประเทือง สุขสมอีกครั้ง เนื่องจากขณะนั้นเป็นช่วงเลือกตั้ง อบต. บ่อนอก ซึ่งคาดหมายว่า กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกจะได้รับเลือกนั้นหมายถึงการกำหนดชะตากรรมของโรงไฟฟ้า วันที่ 15 สิงหาคม 2542 ภายหลังจากที่ อบต. บ่อนอกมีมติไม่เห็นชอบการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก กลุ่มมือปืนได้บุกยิงใส่บ้านนายสุชิน ช่อระหงษ์ ประธานคณะกรรมการบริหาร อบต. บ่อนอก วันที่ 25 สิงหาคม 2542 คนร้ายยิงใส่บ้านนายนิเว แพรใหญ่ ผู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้า วันที่ 10 ธันวาคม 2542 คนร้ายยิงใส่บ้านนายกจชนะ พึ่งเฟื่อง แกนนำคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก พร้อมตะโกนให้ออกมา ด้านพันสมิตรี มีดังนี้ ได้แก่ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2542 ฝ่ายสนับสนุนประเบิดร้านจำหน่ายสินค้าของ เทวาร์ พูลทรัพย์ ที่บางสะพาน เพื่อข่มขู่ให้ยุติบทบาทช่วยการคัดค้านของ 2 โรงไฟฟ้า วันที่ 31 ตุลาคม 2544 น.ส. สุวีร์รัตน์ แห่งชูตระกูล และ น.ส. อวยพร แห่งชูตระกูล โคนขว้างระเบิดหน้าบ้านเวลากลางคืนเพื่อข่มขู่ให้เลิกคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน

¹⁴ กล่าวโดยทั่วไป เมื่อจำนวนการใช้อำนาจเงินเพิ่มขึ้นในการปลุกเร้ากลุ่มผู้สนับสนุน แกนนำส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้สนับสนุนที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโครงการพัฒนาในการแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง หรือกลุ่มบางกลุ่มที่ได้รับการอบรมเปลี่ยนความคิด เริ่มใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มผู้คัดค้าน เพราะมันเป็นอุปสรรคในการรักษาและแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง จำเป็นต้องปราบปราม

¹⁵ นางจินตนา แก้วขาว รายงานให้ชาวบ้านที่มาร่วมกันจัดงาน “เวที 4 ปี รำลึกร่วมหมึกใจเป็นหนึ่งเดียว” รับประทานคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2544

¹⁶ โดยข้อมูลของบริษัทฯ ในปี 2543 กลุ่มผู้คัดค้าน ก่อความรุนแรงขึ้นถึง 4 ครั้ง และปี 2544 เพิ่มมากถึง 8 ครั้ง (กลับไปดู แผนภูมิที่ 10.3.)

¹⁷ เพราะแทบไม่มีเหตุผลที่สามารถนำไปตอบโต้กับเหตุผลของฝ่ายคัดค้าน เหตุผลของฝ่ายสนับสนุน มีอยู่เพียงไม่กี่ข้อเท่านั้น ได้แก่ *หนึ่ง* โรงไฟฟ้าจะทำให้เกิดการสร้างงานขึ้นในชุมชน ทำให้ลูกให้หลานมีอนาคต ไม่ต้องไปคร่ำคร่าทำงานในกรุงเทพฯ *สอง* ถ้าหากยกเลิกการก่อสร้างจะมีผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวง เนื่องจากก่อให้เกิดผลกระทบต่อนักลงทุนต่างชาติที่จะเข้ามาในประเทศไทย และ *สาม* เมื่อประเมินสถานการณ์แล้ว เห็นว่าโรงไฟฟ้าจะทำให้ชาวบ้าน ได้ มากกว่า เสีย (นายสมมิตร เทียนเพชร วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2545)

¹⁸ ก่อนทหารตำรวจเข้าไปมานักศึกษา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 มีการกล่าวหาว่า มีคนเวียดนาม เป็นคอมมิวนิสต์ อยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเมื่อ 2 ปีก่อน คอนสรัชชาคนจนชุมชนที่หน้าทำเนียบฯ มีการกล่าวหาว่า มีคนพม่าเข้ามาชี้นำชาวบ้าน

¹⁹ บุคคลในวงกลุ่มเอ็นจีโอ 20 คน ที่ถูกตรวจสอบ มีดังนี้ น.ส.วนิดา คันติวิทยาพิทักษ์ นายเจริญ วัคชัยกร นายบำรุง คณะโยธา นายชัยพันธ์ ประภาสวัตติ นายบารมี ชัยรัตน์ นายันทโชติ ชัยรัตน์ นายอวยชัย วัฒนา นายภาณุภูมิ วิจารณ์วัฒน์ นายประยงค์ ดอกกล้าโย นางปวีร์ อาจโยธา นายอวยชัย วัฒนา นายเหลาไทย นิลนวล นายเสรี วงศ์ศักดิ์ นายอโศก ประสานสอน นายปราโมทย์ พรหมพิณี นายดำรง บุญฉลาด และ นายศักดิ์กาญจนเสน นอกจากนี้บุคคลในวงกลุ่มเอ็นจีโอ ยังมีบุคคล ในวงการการเมือง สื่อมวลชน และข้าราชการ รวมทั้งหมด 35 คน ซึ่งการใช้อำนาจแบบนี้ เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างร้ายแรงมาก

²⁰ ได้ทราบว่า เรือจ้างไอซ์ที่คืน 800 ไร่ สำหรับปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้า 400 ไร่ อาคารต่าง ๆ ประมาณ 100 ไร่ และกันไว้เป็นที่สำหรับขยายในอนาคต 300 ไร่

²¹ คือ นายอุคร คันติสุนทร (รมช.มหาดไทย พรรคพลังธรรม)

²² พร้อมด้วยนางสาวอนงค์ วิญญูชนวนาถและนายสนธยา จันทร์ฉาย ครูที่คัดค้านโรงไฟฟ้าในขณะนั้น

²³ นายอนันต์ พงษ์พัฒนสกุล นางอนงค์ วิญญูชนวนาถ และนายสนธยา จันทร์ฉาย

²⁴ “อาคชิตะ” กลายเป็นชื่อคนญี่ปุ่นที่ดังที่สุดในหมู่บ้านกรูด